

Ա Ր Զ Ա Ն Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն
ՀԱՅԱՍՏԱՆՅԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ-
ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ, ԳՈՒՄԱՐՎԱԾ 1955 ԹՎԱԿԱՆԻ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 29-ԻՑ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 7-Ը,
ՄԱՅՐ ԱԹՈՒ Ս. ԷԶՄԻԱՇՆՈՒՄ

Ա Ռ Ա Զ Ի Ն Ն Ի Ս Տ

Սեպտեմբերի 29-ին, ցերեկվա ժամը 12-ին Ազգային-եկեղեցական սրբա-
գումար ժողովի հոգևորական և աշխարհական պատգամավորները հավաքվում
են Վահագրանի բակում և հանդիսավոր թափուր կազմած, դիմում դեպի Ս. Էջ-
միածնի Հոգևոր Ծեմարանի մեծ սրահը, ուր կայանալու են Ազգային-եկեղե-
ցական ժողովի նիստերը:

Ժողովը աղոթքով բաց է անում Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի նախագահող
դերաշնորհ Ս. Վահան, արքեպիսկոպոս Կոստանյանը, որից հետո առաջար-
կում է մեկ րոպեով հոտնկայա հարգել հանգուցյալ Կաթողիկոս երջանկահիշա-
տակ Ս. Տ. Գեորգ Զ. ի հիշատակը:

Այնուհետև Ս. Վահան արքեպիսկոպոսը ողջունի սրտագին խոսք է ասում
պատգամավորներին, խոսելով նաև Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի պատմական
դերի, նրա հայրենասիրական և եկեղեցական գործունեության, ինչպես նաև
նրա ներկա ու մերձավոր անելիքների մասին: Դիմելով պատգամավորներին,
սրբազանը ջերմորեն ողջունում է նրանց ու ցանկանում արդյունավետ աշխա-
տանք այն մեծ դործում, որի համար նրանք էջմիածին են եկել աշխարհի
բոլոր ծագերից:

Սրբազանը իր խոսքի մեջ հանգուցյալ Գեորգ Զ. Կաթողիկոսի անվան հետ
միասին հիշատակում է նաև վերջին տարիների ընթացքում վախճանված
բարձրաստիճան եկեղեցականներ՝ Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոս Գարեգին
Ա. ի, Կոստանդնուպոլսի Պատրիարքական տեղապահ Ս. Գևորգ արքեպիսկո-
պոս Արսլանյանի, Եվրոպայի Կաթողիկոսական պատվիրակ Ս. Արտավազդ
արքեպիսկոպոս Սյուրմեյանի, Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամ Ռուբեն
արքեպիսկոպոս Դրամբյանի անունները և նորից առաջարկում է հոտնկայա
հարգել նրանց հիշատակը:

Գերաշնորհ Ս. Վահան արքեպիսկոպոսի առաջարկությամբ ընտրվում են
ժողովի գործադիր մարմինները հետևյալ անձնավորություններից.

Նախագահի փոխանորդներ.

1. Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս Սիրոմյան (առաջնորդ եգիպտա-
հայ թեմի).

2. Տ. Մաժըրճ արքեպիսկոպոս Գալֆայան (առաջնորդ Հյուսիսային Ամերիկայի հայոց Արևելյան թեմի)։
3. Տ. Վազգեն Էպիսկոպոս Պալմյան (առաջնորդ Ռումինահայ և Բուլղարահայ թեմերի)։

Առեկապետներ

1. Ակադեմիկոս Ավետիս Իսահակյան (Վարպետ)։
2. Ակադեմիկոս Մարտիրոս Սարյան։
3. Պ. Հրանտ Նասիպյան (Եգիպտոսից)։
4. Պ. Սարգիս Բյուրքճյան (Լոնդոնից)։

Քառասուրբություն

1. Շնորհք ծայրագույն վարդապետ Գալստյան (առաջնորդ Կալիֆորնիայի)։
2. Պ. Հայկ Առաքելյան (Մայր Աթոռի դիվանապետ)։
3. Պ. Սմբատ Դովլաթյան (Վրաստանի թեմից)։

Խմբագրական հանձնաժողով

1. Տ. Սերուբե ծայրագույն վարդապետ Մանուկյան (Կաթողիկոսական պատվիրակ Եվրոպայի)։
2. Պրոֆ.-դոկտ. Ա. Գ. Աբրահամյան։
3. Պրոֆ.-դոկտ. Ա. Ղարիբյան։

Մանդատային հանձնաժողով

1. Տ. Հայկազուն վարդապետ Արուստամյան (ներկայացուցիչ Երուսաղեմի Պատրիարքական Աթոռի)։
2. Պ. Հմայակ Սեդրաբյան (Մայր Աթոռի ֆինանսա-տնտեսական բաժնի պետ)։
3. Պ. Հայկ Առաքելյան (Մայր Աթոռի դիվանապետ)։

Ժողովը վարող գործադիր մարմինների ընտրությունից հետո նախագահ գերաշնորհ Տ. Վահան արքեպիսկոպոսը ժողովի ատենապետության է հրավիրում Պ. Սարգիս Բյուրքճյանին և խոսքը տալիս է Ռուս Պրավոսլավ եկեղեցու ներկայացուցիչ միտրոպոլիտ Պիտրիմին, որը ռուսերեն լեզվով կարդում է Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Նորին Սրբազնության Ալեքսիի ուղերձը, որով նա իր մաղթանքներն ու օրհնությունն է հղում Ազգային-Եկեղեցական ժողովին՝ ցանկանալով նրան արդյունավետ աշխատանքի Ուղերձի թարգմանությունը կարդում է հոգեշնորհ Տ. Գևորգ ծայրագույն վարդապետ Վաթյանը, որից հետո հայտարարվում է ընդմիջում, որպեսզի հնարավորություն տրվի մանդատային հանձնաժողովին իր պարտականությունները կատարելու։

Ընդմիջումից հետո ժողովը վերսկսում է ժամը 2.15-ին։ Գերաշնորհ Տ. Վահան արքեպիսկոպոսը վերստին առաջարկում է հոտնկայս հոգվոց ասել երջանկահիշատակ Տ. Տ. Գեորգ Զ. Կաթողիկոսի հիշատակին։

Մանդատային հանձնաժողովի կողմից հայտարարություն են անում Տ. Հայկազուն ծայրագույն վարդապետ Աբրահամյանը և Պ. Հայկ Առաքելյանը։ Տրված անդեկազրից պարզվում է, որ Ազգային-Եկեղեցական ժողովի հրավիրված սիլուսթահայության պատգամավորներից ներկա են 32 հոգի, ըստ հետևյալ ցանկի.

Կալիֆորնիայից	4	հոգի
Ֆրանսիայից	5	»
Բուլղարիայից	3	»
Հյուսիսային Ամերիկայի Արևելյան թեմից	9	»
Երուսաղեմից	2	»
Եգիպտոսից	3	»
Անգլիայից	2	»
Ռումինիայից	2	»
Կիլիկիայի Կաթողիկոսությունից	2	»

Մանր.— Բացի վերոհիշյալ թեմերից, Կոստանդնուպոլսի Պատրիարքարանի կողմից Ազգային-եկեղեցական ժողովի պատգամավորներ են լիազորված՝ գերաշնորհ Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս Սիրունյանը, գերաշնորհ Տ. Վազգեն եպիսկոպոս Պալէյանը, բանաստեղծ Ավետիք Իսահակյանը, պրոֆ.-դոկտ. Աշոտ Գ. Աբրահամյանը, Պ. Հրանտ Նասիպյանը և Պ. Լևոն Տեր-Ավետիսյանը: Ատրպատականի թեմի կողմից պատգամավորներ են լիազորված գերաշնորհ Տ. Սուրեն եպիսկոպոս Թորոսյանը և պրոֆ.-դոկտ. Աշոտ Գ. Աբրահամյանը, իսկ Հունաստանի թեմի կողմից՝ գերաշնորհ Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս Սիրունյանը:

Սովետական Միության հանրապետություններից ներկա պատգամավորների ընդհանուր թիվն է 108 հոգի, ըստ հետևյալ ցանկի.

Նոր-Նախիջևանի և Ռոստովի թեմից	18	հոգի
Ադրբեջանի և Թուրքեստանի թեմից	20	»
Վրաստանի թեմից	18	»
Շիրակի թեմից	19	»
Արարատյան թեմից	30	»
Էջմիածնից	3	»

Ընդամենը՝ 108 »

Փոխ-նախագահ Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս Սիրունյանը հայտարարում է, որ սույն թվականի սեպտեմբերի 28-ին Մայր Աթոռում կայացած եպիսկոպոսական ժողովի որոշմամբ ատենապետության կազմի մեջ հրավիրվում են նաև երկու եկեղեցականներ՝ գերաշնորհ Տ. Վարդան արքեպիսկոպոս Գասպարյանը (Կալիֆորնիայից) և գերաշնորհ Տ. Սիրոն եպիսկոպոս Մանուկյանը (Հարավային Ամերիկայից), որը և հավանության է արժանանում:

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի 1954 թվականի տարեկան և 1955 թվականի առաջին կիսամյա գործունեության մասին մանրամասն զեկուցում կարդաց Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի նախագահող գերաշնորհ Տ. Վահան արքեպիսկոպոս Կոստանյանը: Այս գերաշնորհ Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս Սիրունյանը դիմելով պատգամավորներին՝ հայտարարեց, որ ժողովականները արտահայտվեն կամ հաստատեն զեկուցումը:

Այս կապակցությամբ պատգամավոր Պ. Տիգրան Մմսարյանը (Հյուսիսային Ամերիկայից) առաջարկ մտցրեց ընդունել զեկուցումը. գերաշնորհ Տ. Դերենիկ եպիսկոպոս Փոլատյանը երկրորդեց, հոգեշնորհ Տ. Սերուբե ծայրագույն վարդապետը բարեփոխեց այն՝ ընդունել գոհունակությամբ և շնորհակալությամբ: Ժողովը միաձայնությամբ ընդունեց հետևյալ բանաձևը.

«1955 թվի սեպտեմբերի 29-ին, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում գումարված Ազգային-եկեղեցական սրբազումագործ ժողովը, իր առաջին նիստում, լսելով Ս. Էջմիածնի Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի մեկ և կես տարվա գործունեության մասին առանձնապես և ընդհանրապես երջանկահիշատակ Նորին Ս. Օծություն Տ. Տ. Գեորգ Զ. Կաթողիկոսի գործունեության մասին Վահան արքեպիսկոպոս Կոստանյանի զեկուցումը, գոհունակությամբ և շնորհակալություն հայտնելով կատարված աշխատանքների մասին, Ազգային-եկեղեցական ժողովը միաձայն հավանություն տվեց Վահան արքեպիսկոպոսի զեկուցմանը»:

Պ. Վահան Երիցյանը առաջարկեց Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի ֆինանսական հաշվետվության քննությունը հանձնել վերստուգիչ հանձնաժողովի վերաքննության: Պրոֆ. Ա. Աբրահամյանը գտավ, որ դա անհնար է ներկա պայմաններում, իսկ գերաշնորհ Տ. Վազգեն սրբազանն ավելացրեց, որ առաջիկա նորընտիր Գերագույն Հոգևոր Խորհրդին կից կընտրվի ֆինանսական վերստուգիչ հանձնաժողով, որը վերստուգման գործը կկատարի տարվե-տարի:

Գերաշնորհ Տ. Դերենիկ եպիսկոպոս Փոլատյանն առաջարկեց գրավոր կերպով խորին շնորհակալություն հայտնել Սովետական Հայաստանի բարեխնամ կառավարության, որ այնքան մեծ հոգատարությամբ կատարել է Մայր Տաճարի վերանորոգությունը: Ժողովը ծափահարությամբ ընդունեց հետևյալ բանաձևը.

«Աղգային-եկեղեցական պատկանելի ժողովը սրտի ամենանկեղծ դժգոհություններով և վառ երախտագիտությամբ լսեց Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարի վերանորոգության մասին Հայրենի հարազատ կառավարության ցուցաբերած ազնիվ և հոգածու վերաբերմունքի մասին, որով պետական միջոցներով վերանորոգվել է ամբողջությամբ Մայր Տաճարը, ամրացվել են դմբեթակիր շորս սյուները, վերակենդանացել են Հովնաթանյանների 300-ամյա հնություն ունեցող որմանկարները: Աղգային-եկեղեցական սրբազուգար ժողովը իր սրտագին և ամենախոր շնորհակալությունն է հայտնում այս առթիվ Սովետական Հայաստանի բարեխնամ կառավարությանը»:

ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ԲԱՓՈՐԸ ՈՒՂՎՈՒՄ Է ԴԵՊՈ ԺՈՂՈՎԻ ԴԱՀԼԻՃԸ

Ժողովի այս նիստի օրակարգն ավարտված լինելով, գերաշնորհ Տ. Մամբրև արքեպիսկոպոս Սիրունյանը հայտարարեց, որ վաղը (սեպտեմբերի 30-ին) առավոտյան ժամը 10-ին կմատուցվի սուրբ պատարագ Մայր Տաճարում և կկատարվի հանդիսավոր հուզեհանդիս՝ ի հիշատակ երանաշնորհ Գեորգ Զ. Կաթողիկոսի, աթուհեան տեղի կոնեննա հայրապետական ընտրության նիստի: Ժողովը ավարտվեց ժամը 4.45-ին:

ԱԶԳԱՅԻՆ-ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԴԻՎԱՆ

Նախագահություն՝

1. ՎԱՀԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԿՈՍՏԱՆՑԱՆ
2. ՄԱՄԲՐԵՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ
3. ՄԱՄԲՐԵՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱԼՅԱՅԱՆ
4. ՎԱԶԳԵՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊԱԼՃՅԱՆ

Ատենապետներ՝

1. ՎԱՐԴԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ
2. ՍԻՈՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ
3. ԱՎԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿՅԱՆ
4. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐՅԱՆ
5. ՍԱՐԳԻՍ ՔՅՈՒՐՔՅԱՆ
6. ՀՐԱՆՏ ՆԱՍԻՊՅԱՆ

Քարտուղարություն՝

1. ՇՆՈՐՀՔ ԾԱՅՐԱԳՈՒՅՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԳԱԼՍՅԱՆ
2. ՀԱՅԿ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ
3. ՍՄԲԱՏ ԴՈՎԼԱԹՅԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԻՍՏ

Ազգային-եկեղեցական ժողովի երկրորդ նիստը կայացավ սեպտեմբերի 30-ին, նախ Հոգևոր Ճեմարանի դահլիճում և ապա Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարում, այդ օրը մատուցված պատարագից և Ամենայն Հայոց հանգուցյալ Հայրապետ Ս. Տ. Դեղորգ Զ. երջանկահիշատակ Կաթողիկոսի համար կատարված հոգեհանգստից հետո, ցերեկվա ժամը 3-ին:

Նիստին իրեն նոր ժամանած պատգամավորներ ներկա էին Հարավային Ամերիկայից 3, Բուլղարիայից 3, Հնդկաստանից 1 հոգի: Սովետական Միության թեմերի 108 պատգամավորներից ներկա էին 98 հոգի:

Նիստը աղոթքով բաց է անում գերաշնորհ Ս. Վահան արքեպիսկոպոսը և հաղորարարում, որ Ազգային-եկեղեցական ժողովի երկրորդ նիստի օրակարգն է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրությունը: Ապա նա ավելացնում է, որ համաձայն Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու Կանոնադրության, Հայաստանյայց Եկեղեցու բոլոր եպիսկոպոսները իրավունք ունեն քվեարկվելու որպես կաթողիկոսական թեկնածուներ: Նիստին ատենապետում էր Պ. Սարգիս Քյուրքճյանը (Լոնդոնից):

Ս. Վահան արքեպիսկոպոսը հայտնում է, որ Երուսաղեմի Պատրիարքական տեղապահ ամենապատիվ Ս. Նղիշե արքեպիսկոպոս Տերտերյանը հատուկ նամակով հրաժարվում է որպես կաթողիկոսական թեկնածու քվեարկվելուց: Պատգամավորների խնդրանք Ս. Շնորհք ծայրագույն վարդապետը կարդում է Ս. Նղիշե արքեպիսկոպոս Տերտերյանի գրավոր հրաժարականը, որ ժողովն ընդունում է ի գիտություն:

Ընտրության կարգի շուրջ բացված մտքերի փոխանակության ժամանակ քննարկության ենթարկվեց այն հարցը, թե Կաթողիկոսն ընտրվելու է լոկ ներկա եղող եպիսկոպոսներից, թե՝ բացակա եպիսկոպոսներն ևս պետք է նկատել թեկնածու:

Թեր և դեմ կարծիքների փոխանակումից հետո ժողովը որոշեց պահպանել Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու հնավանդ սովորությունը և ընտրությունը կատարել Հայաստանյայց Եկեղեցու բոլոր եպիսկոպոսների ցանկի վրայից:

Հարց է առաջանում այն պատգամավորների իրավունքի մասին, որոնք միաժամանակ լիազորված են երկու և ավելի թեմերից: Ս. Մամբրե արքեպիսկոպոս Գալֆայանը և մյուսները բացատրում են, որ յուրաքանչյուր պատգամավոր իրավունք ունի ներկայացնելու մեկ թեմ և ունենալ մեկ ձայն՝ ըստ իր ընտրության:

Օրվա ատենապետ Պ. Ս. Քյուրքճյանը հայտարարում է վիճաբանություններն ավարտված: Տրվում է ընդմիջում մինչև ընտրություններն սկսվելը:

Ընդմիջումից հետո պատգամավորները, թափօր կազմած, ուղևորվում են Մայր Տաճար՝ կաթողիկոսական ընտրություն կատարելու: Մայր Տաճարի մուտքի մոտ գերաշնորհ Ս. Մամբրե արքեպիսկոպոս Միրունյանը, գերաշնորհ Ս. Դերենիկ եպիսկոպոս Փոլատյանը և Պ. Հայկ Առաքելյանը ստուգում են պատգամավորների մանդատները, որից հետո նրանք ներս են թողնվում, Տաճարի դռները փակվում են և կողմնակի ոչ մի մարդ, բացի պաշտոնական պատկերահաններից, չի մնում ներսում: Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու կանոնադրության համաձայն կարդացվում են Հայաստանյայց Եկեղեցու բոլոր 21 եպիսկոպոսների անունները, որոնք իրավունք ունեն քվեարկվելու իրեն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսության թեկնածուներ:

Գերաշնորհ Ս. Մամբրե արքեպիսկոպոս Միրունյանը կարդում է պատգամավորների երդումը, որը ներկայանք կրկնում են հոտնկայա և խմբովին:

Ընտրվում է երեք հոգուց բաղկացած հաշվիչ հանձնաժողով հետևյալ կազմով՝ նկարիչ-ակադեմիկոս Մարտիրոս Սարյան, Պ. Հրանտ Նասիպյան և Պ. Տիգրան Պոլաճյան: Պատգամավորներին տրվում են Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի կնիքով կնքված քվեաքարտեր:

Քվեատուսի մոտ տեղ են գրավում Ս. Մամբրե արքեպիսկոպոս Միրունյանը և Ս. Դերենիկ եպիսկոպոս Փոլատյանը: Քարտուղարության անդամներ Ս. Շնորհք ծայրագույն վարդապետը և Պ. Հայկ Առաքելյանը կարդում են

պատգամավորների ցուցակները և պատգամավորները մեկ առ մեկ մոտենում են քվեատուփին և նրա մեջ դրում քվեաքարտերը: Քվեարկության մասնակցում են նիստին ներկա գտնվող բոլոր 137 պատգամավորները՝ այդ թվում 39 պատգամավոր արտասահմանից և 98 պատգամավոր Սովետական Միության թեմերից:

Քվեարկությունն ավարտվում է ժամը 5.30-ին: Քվեատուփը բացվում է և դերաշնորհ Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս Սիրունյանը բարձրաձայն կարդում է բոլոր քվեաքարտերը:

Քվեարկության արդյունքների հաշվառումից պարզվում է հետևյալը.

Տ. Վազգեն եպիսկոպոս Պալճյանն ստացել է	125 ձայն.
Տ. Գարեգին արքեպիսկոպոս Խաչատրյանը՝	6 »
Տ. Վահան արքեպիսկոպոս Կոստանյանը՝	2 »
Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս Գալֆայանը՝	1 »
Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս Սիրունյանը՝	1 »
Տ. Տիրան արքեպիսկոպոս Ներսոյանը՝	1 »

Բացի այդ, մեկ քվեաքարտ տրվել է առանց նշման:

Ընտրությունից հետո Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս Գալֆայանը ժողովի կողմից շնորհավորեց նորընտիր Կաթողիկոսին և երկար կյանքի ու բեղմնավոր գործունեության բարեմաղթություններ արեց: Եպիսկոպոսները ողջագուրեցին նորընտիր Հայրապետին: Այնուհետև բոլոր պատգամավորները երգեցին «Էջ Միածինն ի Հօրն» շարականը: Այս միջոցին Մայր Տաճարի կոշնակները ի լուր բոլորի ավետեցին նոր Հայրապետի ընտրությունը:

Ընտրության արդյունքը հռչակվելուց անմիջապես հետո, նորընտիր Կաթողիկոսը խոսք առնելով, ջերմ հուզումով ասաց.

«Թույլ տվե՛ք իմ շնորհակալության և ամենախոր երախտագիտության խոսքը ուղղել Ձեզ բոլորիդ այն մեծ վստահության համար, զոր ցույց տվի՛ք իմ անձին հանդեպ Ձեր փվեներով»:

Ապա վեհադիպո Հայրապետը արտասանեց հետևյալ աղոթքը.

«Տէր Աստուած հարցն մերոց. ուսո՛ր ինձ առնել զկամս Քո և ուղղեալ զգնացս իմ ի նաեապարհս Քո արդարութեան. լե՛ր ինձ օգնական և մարտակից վասն շինութեան և անասանութեան Սրբոյ Եկեղեցոյս Հայաստանեայց, վասն լուսաւորութեան և հոգւոյ մխիթարութեան հաւատացեալ ժողովրդեան հայոց և վասն բարօրութեան Հայրենեաց մերոց: Եւ Քեզ փառք յաիւտեանս, ամէն»:

Ապա նորընտիր Հայրապետը «Պահպանիշնով տվեց իր առաջին օրհնությունը և դրանով փակվեց Ազգային-եկեղեցական ժողովի ընտրական նիստը:

Պատգամավորները թափոր կազմած, դիմեցին դեպի Վեհարանը և առնալով համբուրելով նորընտիր Հայրապետի Աջը, արտահայտեցին իրենց բարեմաղթությունները:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԴԻՎԱՆ

Նախագահ՝

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԱԶԳԵՆ Ա.

Նախագահություն՝

1. ՎԱՀԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԿՈՍՏԱՆՑԱՆ
2. ՄԱՄԲՐԵ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ
3. ՄԱՄԲՐԵ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱԼՖԱՅԱՆ

Ատենապետներ՝

1. ՎԱՐԴԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ
2. ՍԻՈՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ
3. ԱՎԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿՅԱՆ
4. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐՅԱՆ
5. ՍԱՐԳԻՍ ՔՅՈՒՐԲԷՅԱՆ
6. ՀՐԱՆՏ ՆԱՍԻՊՅԱՆ

Քարտուղարություն՝

1. ՇՆՈՐՀՔ ԾԱՅՐԱԳՈՒՅՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԳԱԼՍՏՅԱՆ
2. ՀԱՅԿ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ
3. ՍՄՐԱՏ ԴՈՎԼԱԹՅԱՆ

Ե Ր Ր Ո Ր Դ Ն Ի Ս Տ

Ազգային-եկեղեցական ժողովի երրորդ նիստը կայացավ հոկտեմբերի 5-ին, Հոգևոր Ճեմարանի մեծ դահլիճում, ցերեկվա ժամը 0.20-ին: Ներկա էին բոլոր պատգամավորները, ի թիվս որոնց Դամասկոսի թեմից նոր ժամանած Տ. Շավարշ վարդապետ Գույումճյանը և Կիլիկիո Կաթողիկոսության աշխարհական պատգամավոր Պ. Հրանտ Գրիգորյանը: Ժողովին նախագահում էր նորընտիր Վեհափառ Հայրապետը՝ Տ. Տ. Վազգեն Ա. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց:

Նիստն սկսվում է Վեհափառ Հայրապետի աղոթքով, որի ավարտից հետո նիստի ատենապետ Պ. Հրանտ Նասիպյանը (Ծգիպտոսից) դիմելով Վեհափառ Հայրապետին, հայտնեց իր շնորհակալությունը իր նկատմամբ ցուցաբերած պատվի համար, որպես օրվա ատենապետի:

Ատենապետը հայտնեց իր վստահությունը, որ նորընտիր Հայրապետի կնքող ղեկավարությամբ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը ավելի կծաղկի և առավել կամրապնդվի սփյուռքահայության և Մայր Հայրենիքի միասնականությունը:

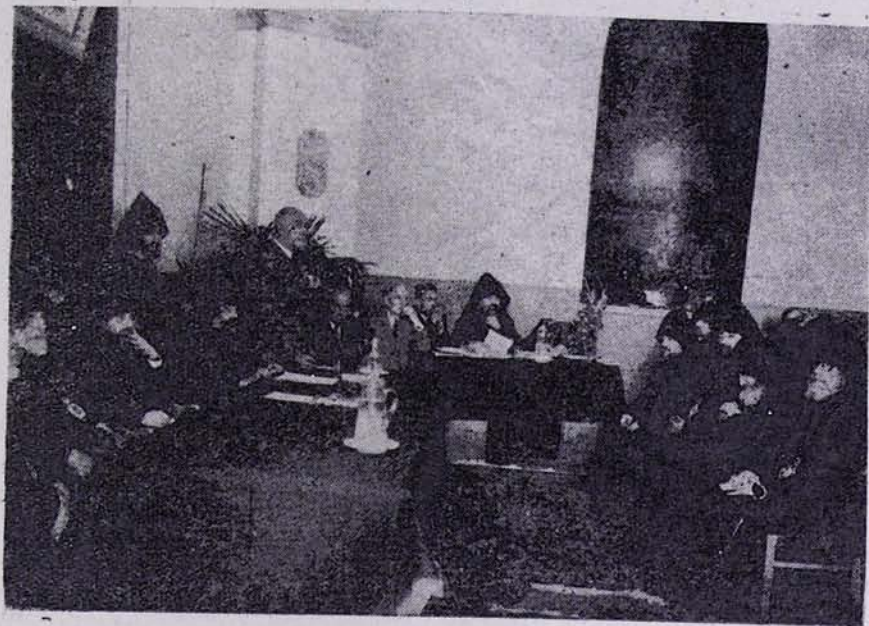
Ապա խոսք է տրվում Վեհափառ Հայրապետին: Վեհափառ Հայրապետի հետ միասին ոտքի են ելնում բոլոր պատգամավորները: Նորին Արքեպիսկոպոսը կարդում է իր ուղերձը, որը ներկա եղողներն ընդունում են խորին ակնածանք և բուռն ծափահարությամբ:

«Գերաշնորհ սրբազան հայրեր, հոգեշնորհ վարդապետ հայրեր, մեծարգո պատգամավորներ,— հնչում է Ամենայն Հայոց Հայրապետի ձայնը,— Թույլ տվե՛ք, որպեսզի սրբազումս Ազգային-եկեղեցական այս ժողովին բերենք մեր հայրապետական ողջույնը և օրհնությունը, անգամ մը ևս հայտնելով շնորհակալության Մեր ամենաշեղմ զգացումները Ձեր այն բարձր գեափատանքին և վստահության համար, զոր ընծայեցիք Մեզ:

Շնորհակալության խոսք բնել քեև շատ բնական ու անհրաժեշտ է, և սակայն այս պահուս և այս տեղին ուր կգտնվինք, խոսքեր Մեզի կրվին անբավարար, և, նույնիսկ, անբովանդակ:

Բարձրանալով Լուսավորչի աստվածակառույց Գահին վրա, Մեր ուներուն և Մեր հոգիին մեջ կզգանք խոռվիչ-ծանրությունը հագար և վեց հարյուր տարիներու, և կփորձենք ունենալ ապրումը, զոր մեր Փրկիչ Հիսուս ունեցավ Ձիթենյաց յեռան վրա, երբ Իր աղետսը ողողելով երկնավոր Իր Հոր, ըսավ. «Երէ՛ հնար է՝ անցցէ՛ բաժակս այս յի՛նէն. բայց ոչ որպէս ես կամիմ, այլ որպէս Դու»: Վասնզի Մեր գիտակցության դռները ուժգնորեն կրախեն հետզհետե մարմին առնող հարցումները, քե՛ ի՞նչ պիտի կարողանանք իրագործել Մեր այս առաքելության ճանապարհին վրա, ինչպե՛ս պիտի կարենանք դիմագրավել բազում դժվարությունները, որ Մեր շուրջը կալեկոծվին, ինչպե՛ս պիտի հաջողինք պողաբեր դարձնել Մեր աշխատանքը հոգուտ Եկեղեցվո, հոգուտ Ազգին ու Հայրենիքին: Ինչպե՛ս պիտի կարողանանք կարգ-կանոնն ու օրինականությունն ամրապնդել Մայր Աթոռն և ներս և ներքին Մեր բոլոր գործակիցներուն սեր և անշահախնդիր նվիրում դեպի մեր սուրբ գործը: Վերջապես, ինչպե՛ս պիտի կարողանանք ստեղծել Մեր շուրջը, մեր Եկեղեցվո ծոցին մեջ, մեր նվիրապետական Աթոռներու և քեմերու միջև՝ շինարար աշխատանքի մթնոլորտ՝ խաղաղության և ներդաշնակության:

Ամեն բանն առաջ Մեր հույսը Աստուծո վրա է: Կհավատա՞նք հա-
խախտմանը և Ս. Հոգվո գործության: Կհավատա՞նք, թե Տերը պիտի
ողորմի և պիտի օգնե իր Եկեղեցիին, և պիտի փրկե զայն ամեն փորձու-
թյուններից, ուժ, կար և իմաստություն շնորհելով բոլոր անոնց, որ սուրբ
սրտով և մաքուր ձեռքերով պիտի նվիրվին մեր ժողովուրդի կյանքի
հոգևոր վերաշինության գործին: Այս վեհ զգացումը Մեր հոգիին մեջ՝
համբա կելլենք, փափաքում ենք լուսաբերական հախճապ ուղիով: Մեր
երկրորդ ապավենը մեր Հայրենի պետությունն է: Սովետական Հայաս-
տանի իշխանությունը մեր հարազատ Հայրենիքի հարազատ իշխանու-

ԱԶԳԱՅԻՆ-ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԻՍՏԵՐԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

թյունն է: Մեր վերածնած երկրին մեջ, Սովետական իշխա-
նության ստեղծած օրինական և գործնական կյանքի պայման-
ներու շնորհիվ, Եկեղեցին ոչ միայն լրիվ ազատությունը կվայելե՝ իր
կյանքը կազմակերպելու և զարգացնելու, այլ հաճախ այդ իշխանությունը
բարոյապես նեցուկ կհանդիսանա Մայր Աթոռին: Եվ եթե Մայր Աթոռը
հոգևոր և վարչա-ֆինանսական տեսակետներե կազմակերպական բերու-
թյուններ ունի այժմ, պատճառները միայն ու միայն ներքին են: Մենք
բոլորս իմաստությունը և կորովը պետք է ունենանք մեր գործի շուրջը՝
համախմբվելու ներշնչումով, անձնվիրությամբ և սրբությամբ գեղուն
հոգևորականներ և աշխարհական գործակիցներ, առավելագույն չափով
օգտվի կարենալու համար Պետության ստեղծած բարենպաստ պայման-
ներեն:

Վերջին փառավոր ապացույցը այս տեսակետեն՝ կտեսնենք մենք
բոլորս այս օրերուն, երբ Պետական իշխանության նյութական և տեխնի-
կական միջոցներով իրագործվեցավ Մայր Տաճարի վերանորոգումը: Այս
պատմական գործը, որ ի կատար ածեց մեր Հայրենի պետությունը, նոր
լույս իջեցուց ոչ միայն մեր դարավոր Ս. Էջմիածնին վրա, այլ նոր լույս

ծաթեցուց նաև մեր բոլորիս հոգիներեն ներս, և մենք այսօր հոր ուժ, նոր լույս առած Լուսավորչի անշեշ կանքեղեն, ամեն մեկս մեր տեղեն, ամեն մեկս մեր միջոցներով ձեռք-ձեռքի տված, պիտի աշխատենք հաղթահարել մեր առաջ գլուխ բարձրացնող ամեն տեսակի դժվարություններ՝ անասան, ամբողջ, շեն և պայծառ պահելու համար մեր Ս. Եկեղեցին, մեր Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը, մեր վերածնած ու ծաղկած Մայր երկրի՝ Սովետական Հայաստանի կենսատու արևին ներսև:

Հայրական սիրո զգացումներով զեղուն՝ ջերմագին կոչ կատարենք մեր բովանդակ Եկեղեցիին, Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսության, Մերո նուսաղեմի և Կոստանդնուպոլսո մեր Պատրիարքությանը Արդունեուն, մեր քեմակայ գերաշնորհ առաջնորդներուն, մեր Եկեղեցվո բոլոր սպասավորներուն և մեր ամբողջ հավատացյալ ժողովուրդին ու կամարենք, որ անոնք անխախտ մնան իրենց նախնայց հավատքին և ավանդություններուն վրա, անխախտ մնան իրենց եկեղեցասիրության և հայրենասիրության զգացումներուն մեջ և միշտ բարձր պահեն հայ ժողովուրդի, Հայ Եկեղեցվո միասնականության նվիրական դրոշմը:

Մեր ուժը, մեր փրկությունը մեր միության մեջ է: Այս վեմին վրա կանգնած ենք Մենք և պիտի շարժինք: Եվ պիտի հաջողենք Մեր եկեղեցանվեր և հայրենանվեր գործին մեջ, «զի Աստուած ընդ մեզ է»: Մեր այս հավատքի և ուխտի խոսքը ընդունեցե՛ք որպես նվիրական ողջույն հայրապետական և տառե՛ք Ձեզ հետ մեր բոլոր եկեղեցականներուն, մեր բոլոր հավատացյալներուն. «Ողջոյն տաջի՛ք միմեանց ի համբոյր սրբութեան»: Թող հավետ անասան մնան և օրհնելի ըլլան Հայաստանայց Առաքելական Ս. Եկեղեցին, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը և համայն ժողովուրդն հայոց»:

Ժողովականները կրկին հոտնկայս ծափահարութեամբ ընդունեցին Վեհափառ Հայրապետի հավատավոր և խրախուսիչ խոսքերը:

Նորին Ս. Օծովթան ուղերձից հետո ատենապետը հայտնում է, որ առ այսօր ստացված են շնորհավորութեան շուրջ 100 հեռագրեր: Քարտուղարության անդամ Պ. Հայկ Առաքելյանը կարդում է նրանցից կարևորագույնները, որոնցից են Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարք Ալեքսի, Քենտրբերիի արքեպիսկոպոսի, Կիլիկիո Կաթողիկոսության Տեղապահ Տ. Խաղ արքեպիսկոպոսի, Կոստանդնուպոլսի Գարեգին Պատրիարքի, Երուսաղեմի Պատրիարքական տեղապահ Տ. Նդիշե արքեպիսկոպոս Տերտեբյանի, Բուլղարիայի Մինիստրներին Խորհրդին կից Դավանանքի գործերի կոմիտեի նախագահ Կյուլչուկովի հեռագրերը: Այնուհետև ժողովի ցանկության համաձայն թվարկում է միայն անունները հեռագիր ուղարկողների, որոնց թվում էին թեմակալ առաջնորդներ կամ նրանց փոխանորդները, եկեղեցական խորհուրդներ, դասք քահանայից, հայտնի հասարակական գործիչներ և այլ անձինք:

Պատգամավորների առաջարկությամբ քարտուղարության անդամ Տ. Շնորհք վարդապետը կարդում է Ազգային-եկեղեցական ժողովի առաջին և երկրորդ նիստերի արձանագրությունները, որոնք ընդունվում են ինչ-ինչ հավելումներից հետո:

Նիստի գլխավոր հարցն էր Հայաստանայց Եկեղեցվո Սահմանադրության քննարկությունը, որի մասին հիմնական զեկուցում անելու համար խոսք է տրվում Սերովբե ծայրագույն վարդապետին: Նա զեկուցեց, որ այս նպատակի համար եպիսկոպոսական ժողովը մի առժամյա հանձնախումբ էր նշանակել հետևյալ հինգ հոգևորականներից՝ Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս, Տ. Վաղգեն եպիսկոպոս, Տ. Դերենիկ եպիսկոպոս, Տ. Սերովբե ծայրագույն վարդապետ և Տ. Շնորհք ծայրագույն վարդապետ: Ժամանակի սղուծության պատճառով հանձնախումբը առիթ չունեցավ գումարվելու, սակայն յուրաքանչյուր անգամ առանձինն ուսումնասիրեց այն և ունեցավ դադավարի փոխանակություն և եկավ հետևյալ եզրակացության: Սահմանադրության ծրագիրը թեև լուրջ կերպով ուսումնասիրված է, սակայն այն չի գոհացնում արտասահմանի թեմերի պահանջները և պայմանները, դրա համար առաջարկվում է, որ այն հանձնվի նոր կազմվելիք Գերագույն-Հոգևոր Խորհրդին, որպեսզի վերջինս

ավելի լայն կերպով ուսումնասիրելուց հետո բերի Ազգային-եկեղեցական ժողովին՝ ի վավերացումն:

Նիստի վերջին հարցն էր Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի նյութական ապահովությունը: Այս մասին ղեկուցելու համար խոսք է առնում Վեհափառ Հայրապետը և մանրամասն պատմում է մի շարք միջոցառումների մասին, որ անհրաժեշտ են էջմիածնի բարգավաճման համար, օրինակ՝ Հոգևոր Ճեմարանի դորացում, տպարանի անհրաժեշտություն, հուշարձանների նորոգություն և այլն: «Ս. Էջմիածնի Տաճարի վերաբերմամբ մեր բարեխնամ կառավարության կենդանի օրինակը ավելի կրելագրե, որ նույն վերաբերմունքը ցույց տաճք մեճք ավյուս եկեղեցիներում վերաբերմամբ», — ասաց Վեհափառ Հայրապետը իր խոսքի վերջավորության: Վեհափառը ասյա կոչ արեց, որ վերադարձող պատգամավորները կատարեն իրենց պարտքը՝ սփյուռքահայությանը բացատրելով այն անելիքների մասին, որ պիտի կատարի Մայր Աթոռի նորընտիր Գերագույն Հոգևոր Խորհուրդը: Այնուհետև Նորին Սրբությունը հրահանգում է ասենապետին՝ հրավիրել Մայր Աթոռի տնտեսա-ֆինանսական բաժնի վարիչ Պ. Սեդգարյանին, որը տնտեսա-ֆինանսական բնույթի թվերով նկարագրում է Մայր Աթոռի նյութական վիճակի մասին, որպես ուղեցույց Ազգային-եկեղեցական ժողովի:

Պ. Սեդգարյանը 1956 տարվա համար Մայր Աթոռի ընդհանուր ծախս՝ 1.075.000 ռուբլի, Հոգևոր Ճեմարանի ընդհանուր ծախս՝ 485.000 ռուբլի: «Էջմիածին» ամսաթերթի ծախս 12 համարի համար՝ 312.000 ռուբլի, օրացույցի ընդհանուր ծախս՝ 28.500 ռուբլի: Ուրեմն Մայր Աթոռի 1956 թվի ընդհանուր ծախս նախատեսված է 1.900.500 ռուբլի, ղեկիցիտ՝ 606.000 ռուբլի: Բաց աստի, Պ. Սեդգարյանն ասաց. «Օգտվելով և ոգևորվելով Ձեր ներկայությամբ, մենք Ձեր ուղղորդության ենթ ներկայացնում մոտավոր ապագայում կատարելիք մեր մի շարք խնդիրների ծրագիրը, որ հույս ունենք իրագործել Ձեր օգնությամբ: Ահա այդ ծրագիրը»:

Այնուհետև կարդացվում է նախահաշիվը խիստ կարևոր ծախսերի, որոնք չեն մտել ընդհանուր բյուջեի մեջ նյութական միջոցների բացակայության պատճառով.

1. Կենտրոնական ջեռուցում	300.000 ռուբլի
2. Զրի ծորակների անցկացում Վեհարանում, Ճեմարանում և բնակելի շենքերում	200.000 »
3. Ընթացիկ վերանորոգումներ՝	
ա) Ս. Էջմիածնի վանքում	100.000 »
բ) Ս. Գեղարդա վանքում	150.000 »
գ) Օշականի Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի անվան եկեղեցում	120.000 »
դ) Ս. Հովհաննիս վանքում	100.000 »
ե) Խոր Վիրապում	100.000 »
զ) Բջնիում	50.000 »
է) Ս. Գայանեի վանքում	50.000 »
ը) Շողակաթի վանքում	50.000 »

Ընդամենը՝ 1.220.000 »

Բարգեն վարդապետը խոսք առնելով հարց է տալիս. «Մենք ունինք «Լուսավորչի լույս» անվան տակ Մայր Աթոռին դրամական նվիրատուք. արդյոք այդ կարգի գումարները ստացված են»:

Պ. Երվանդ Աղաջանյանը (Ամերիկայից) իր խոսքի նյութ է դարձնում տպարանի անհրաժեշտությունը Մայր Աթոռի համար և ամերիկահայ պատգամավորության տնօրինից խոստանում տպարանական սարքավորում նվիրել Ս. Էջմիածնի նորընտիր Վեհափառի ընտրության առիթով: Ամերիկահայ պատգամավորության անդամներից Պ. Տիգրան Պոյաճյանը ավելի է մանրամասնում և հիշատակում, որ գնվելիք տպարանական սարքավորումը կպարունակի մեծ մամուլ «Էջմիածին» ամսագրի 16 էջերը միանգամայն տպագրելու կարողությամբ, երկու փոքր մամուլներ, տողաշար մեքենա, կտրիչ, ծալիչ և հարակից գործիքներ: Ժողովը ծախսահարսությամբ է դնահատում ամերիկահայ պատգամավորության այս գովելի մատուցումը:

Պ. Քյուրքճյանն առաջարկում է ընտրել մի հանձնախումբ, որը պիտի դբադվի Մայր Աթոռի 1956 թվի նախահաշվի մեջ տեսնված դեֆիցիտը փակելու միջոցների մասին ժողովին կոնկրետ առաջարկներ բերելու համար: Այս նպատակով ընտրվում է հանձնախումբ հետևյալ կազմով.

- Պ. Երվանդ Աղաջանյան (Ամերիկա),
- Պ. Սարգիս Քյուրքճյան (Լոնդոն),
- Պ. Հրանտ Նասիպյան (Եգիպտոս),
- Պ. Հմայակ Սեդգարյան (Երևան),
- Պ. Գևորգ Եգիզարյան (Երևան),
- Պ. Սահակ Պաղչեճյան (Արգենտինա),
- Պ. Հայկ Նաջարյան (Կալկաթա):

ՀԱՇՎԻՉ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ ՀԱՇՎՈՒՄ Է ՔՎԵՆԵՐԸ

Այս հանձնախմբին հրահանգվեց մինչև հաջորդ նիստը (ուրբաթ, հոկտեմբերի 7-ին) մշակել համապատասխան ծրագիր և ներկայացնել ժողովին:

Ապա ամերիկահայ պատգամավորությունը առաջարկեց օրակարգի վրա դնել «կուսակրոնության հարցը»: Ժողովը այդ հարցը զտնելով հույժ բազմակողմանի քննվելիք հարց, հարմար դատեց, որ նկատի առնվի բարեկարգական այլ խնդիրների կարգին: Որոնցով զբաղվել են և հետագայում զբաղվելու են նպիսկոպոսական ժողովը և Գերագույն Հոգևոր Խորհուրդը:

Ազգային-եկեղեցական ժողովի երրորդ նիստը փակվեց ժամը 3-ին:

ԱԶԳԱՅԻՆ-ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԴԻՎԱՆ

Նախագահ՝

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԱԶԳԵՆ Ա.

Նախագահություն՝

1. ՎԱՀԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԿՈՍՏԱՆՑԱՆ
2. ՄԱՄԲՐԵ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԻՐՈՒՆՑԱՆ
3. ՄԱՄԲՐԵ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱԼՅԱՑԱՆ

Ատենապետներ՝

1. ՎԱՐԴԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ
2. ՍԻՈՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ
3. ԱՎԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿՅԱՆ
4. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐՅԱՆ
5. ՍԱՐԳԻՍ ՔՅՈՒՐԲՃՅԱՆ
6. ՀՐԱՆՏ ՆԱՍԻՊՅԱՆ

Քարտուղարություն՝

1. ՇՆՈՐՀՔ ԵԱՅՐԱԳՈՒՅՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԳԱԼՍՏՅԱՆ
2. ՀԱՅԿ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ
3. ՍՄԲՍՏ ԴՈՎԼԱԹՅԱՆ

ԶՈՐՐՈՐԴ ՆԻՍՏ

Ազգային-եկեղեցական ժողովի շորորդ նիստը տեղի ունեցավ հոկտեմբերի 7-ին, ցերեկվա ժամը 10.30-ին, Ճեմարանի դահլիճում: Ժողովը բացվեց Վեհափառ Հայրապետի աղոթքով: Օրվա ասենապետն էր Պ. Սարգիս Քյուրբճյանը, որը խոսք տվեց Պ. Նրվանդ Աղաջանյանին՝ ղեկուցելու Մայր Աթոռի 1956 թվականի բյուջեի դեֆիցիտը փակելու նյութական միջոցներ գտնելու համար կազմված հանձնախմբի անունից: Հանձնախումբն առաջարկում է հետևյալ շորս միջոցները.

1. Պատգամավորները և ուխտավորները պետք է վճարեն այն ծախսերը, որ կատարել է Ս. Էջմիածինը իրենց ճանապարհածախսի և հյուրանոցի համար: Այս ծախսերի վրա ավելացնել իրենց նվիրատվությունները Վեհափառ Հայրապետի օծման առթիվ ի նպաստ Մայր Աթոռի, ինչպես նաև կնքահայրության և Վեհափառի ամպհովանին կրելու առթիվ խոստացված նվիրատվությունները:

2. 1945 թվի Ազգային-եկեղեցական ժողովի կողմից որոշված 5%-ի հոգևոր տուրքից բացի, յուրաքանչյուր եկեղեցի, իր հարմարություն համաձայն, պնակ պատոցնի եկեղեցու մեջ՝ հօգուտ Էջմիածնի: Գոյացած գումարը պիտի պահվի առանձին և պարբերաբար ուղարկվի Էջմիածին, տեղական առաջնորդարանի միջոցով:

3. Տարվա մեջ մեկ օր անվանվի Էջմիածնի օր և ամեն դադութ, իր պայմանների համեմատ, ձեռնարկումներ կազմակերպի նյութական դումարներ ձեռք բերելու նպատակով: Սույն գումարները հանձնել տեղական առաջնորդարաններին՝ Ս. Էջմիածնի տրամադրության տակ ղեկելու համար: Հանձնախումբը Վեհափառ Հայրապետի օծման օրը առաջարկում է նկատել Էջմիածնի օր, սակայն նրա վերջնական սահմանման կարգադրությունը կթողնի Վեհափառի կամքին:

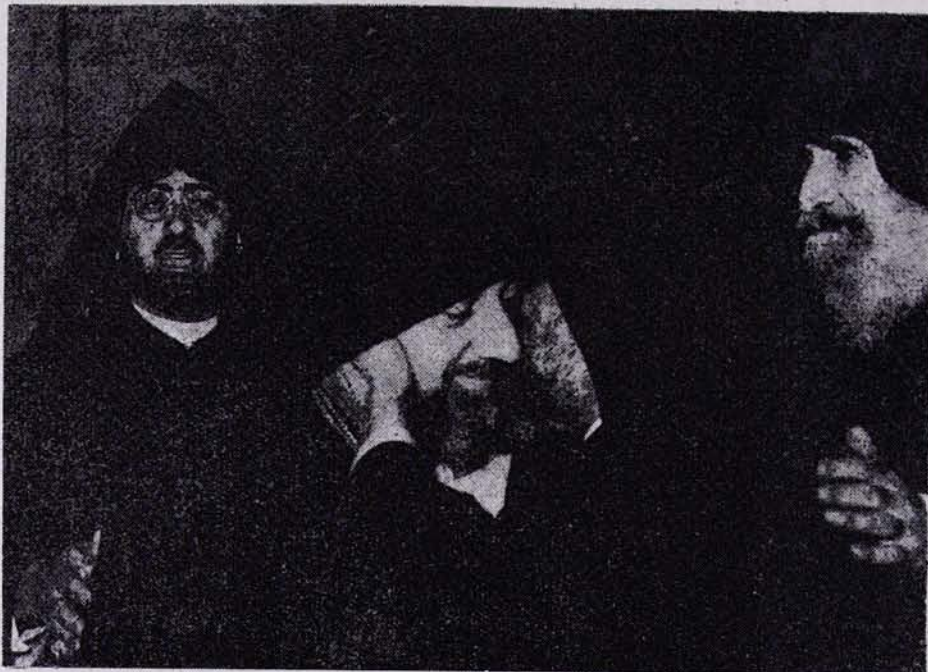
4. Ազգային-եկեղեցական այս ժողովը հրամայի բոլոր առաջնորդական թեմերին, որ ըստ կարելիության իրենց հոգևոր և այլ տուրքերը գնեն Վեհափառ Հայրապետի տրամադրության տակ:

Զեկուցման շուրջը բացվում է մտքերի փոխանակություն և տրվում են հավելվածական լուսաբանություններ, որոնք շեշտում են յուրաքանչյուր թեմի բյուջեի 5%-ի հոգևոր տուրքի կանոնավոր վճարման անհրաժեշտությունը, ինչպես նաև այն մասին, որ վերոհիշյալ շորս կետերի շուրջը տեղական եկեղեցիներին տրվում են լայն հնարավորություններ, այդ կետերն իրագործելու համար իրենց տեղական պայմանների համաձայն:

Ժողովը որոշում է ղեկուցագիրն ընդունել և լավագույնս իրագործելու համար հանձնել ընտրվելիք Գերագույն Հոգևոր Խորհրդին: Խոսք է ստանում Տ. Դերենիկ եպիսկոպոս Փոլատյանը և հայտարարում, որ ինքը Կիլիկիո Կաթողիկոսության անունից խոստանում է հոգալ Ս. Հովհաննիսյանի վանքի ընթացիկ վերանորոգության ծախսերը, իսկ Դիտրոլտ բնակվող իր հարազատ եղբոր՝ Ստեփան Փոլատյանի օգնությամբ հանձն է առնում վերանորոգել Ս. Գայանեի վանքը: Ժողովականները բուռն ծափահարությամբ դիմավորեցին սրբազանի այս նշանակալի հայտարարությունը:

Տ. Շնորհք եպիսկոպոսը հայտնեց, որ հին եկեղեցիները նորոգելու լավագույն եղանակն այն է, որ ամեն մի թեմ ստանձնե մեկենասությունը որոշ մի եկեղեցու և խոստացավ իր երեսփոխանական ժողովին ներկայացնել հին եկեղեցիների վերանորոգության հարցը և վստահություն հայտնեց, որ Կալիֆորնիայի թեմը կստանձնի մի եկեղեցու վերանորոգության ծախսը: Սրբազանը հայտնեց նաև, որ Կալիֆորնիայի թեմից Մայր Աթոռին է բերված 2.500 դոլար զանազան բարեպաշտ ազգայիններից:

Այնուհետև կարդացվում է երրորդ նիստի ատենադրությունը: Որոշվեց վավերացնել Ազգային-եկեղեցական ժողովի երրորդ նիստի արձանագրությունն անփոփոխ:

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐԸ ՈՂՋԱԳՈՒՐՎՈՒՄ ԵՆ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏ
Տ. Տ. ՎԱԶԳԵՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԵՏ

Մի քանի պատգամավորների ստորագրությամբ ժողովին ներկայացված էին եկեղեցական բարեկարգության վերաբերյալ մի քանի հարցեր: Նախագահության անդամ Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս Սիրունյանը որպես լուսարանություն պատասխանեց, որ եկեղեցական բարեկարգության վերաբերյալ բոլոր հարցերը արդեն իսկ եպիսկոպոսական ժողովի քննարկության ներքև են, Ազգային-եկեղեցական ժողովը այս նստաշրջանի մեջ չի կարող դադարվել բարեկարգության վերաբերյալ հարցերով:

Հայտարարվում է ընդմիջում 30 րոպեով:

Ընդմիջումից հետո ժողովը վերսկսեց իր աշխատանքները ցերեկվա ժամը 3-ին:

Ժողովի հաջորդ հարցն է՝ Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի ընտրությունը: Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոս Սիրունյանը առաջարկում է ժողովին նկատի առնել բանաստեղծ-ակադեմիկոս Ավետիք Իսահակյանի և Պ. Ստեփան Կամսարականի կատարած ջերմագին աշխատանքները հօգուտ Ս. էջմիածնի և նրանց ընտրել իբրև պատվո անդամներ Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի: Առաջարկն ընդունվում է ժողովականների ծափահարություններով: Այնուհետև Տ. Մամբրե սրբազանը ժողովին առաջարկում է ցուցական այն անձանց, որոնց թեկնածությունը, որպես Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամներ, արժանացել է Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոս Վազգեն Ա.ի հավանությանը:

Հոգևորականներ.

1. Միոն եպիսկոպոս Մանուկյան (Կաթողիկոսական պատվիրակ Հարավային Ամերիկայի).
2. Սահակ եպիսկոպոս Տեր-Հովհաննիսյան (ավագ լուսարար Ս. Էջմիածնի).
3. Վարդան եպիսկոպոս Տեր-Սահակյան (Ռոստովի թեմի առաջնորդ).
4. Եղնիկ եպիսկոպոս Աղնավորյան (առաջնորդ Բաքվի և Թուրքեստանի):

Աշխարհականներ.

1. Պրոֆեսոր Արարատ Ղարիբջան.
2. Պրոֆեսոր Առաքել Առաքելյան.
3. Պ. Արտաշես Տիրացյան.
4. Պ. Արամ Աղաջանյան (ուսուցիչ, ճեմարանավար):

Ֆինանսական վերատուգիչ հանձնաժողով.

1. Մաշտոց արքղա Թաջիրյան (միաբան Ս. Էջմիածնի).
2. Պ. Գրիգոր Բեքմեղյան (Հայրենադարձ Բեյրութից).
3. Պ. Եփրեմ Ալիքսանյան (Հաշվապահ):

Ժողովում Հայտարարվեց, որ Պ. Ստեփան Կամսարականը ներկայումս ծանր հիվանդ է և դամբած է մահճին: Որոշվեց ժողովի անունից երեք հոգուց բաղկացած պատգամավորություն ուղարկել Պ. Կամսարականին այցելության, հայտնել նրան իր ընտրությունը որպես պատվո անդամ Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի և ժողովի կողմից քաջառողջություն մաղթել հիվանդին:

Ժողովը որոշեց նաև ողջույնի հեռագիր ուղարկել Սովետական Միության Միջինասորենի Սովետի նախագահին և Հայաստանի կառավարության, որն ընդունվեց բուն ծափահարությամբ:

Օրակարգի բոլոր հարցերը սպառված են: Ապա ոտքի է ելնում Ամենայն Հայոց Ծայրագույն Պատրիարք և Կաթողիկոս Վազգեն Ա. և ասում է իր փական խոսքը, որ առավելաբար վերաբերում է Մայր Աթոռի զորացման համար իր ունեցած ծրագրերին և առաջադրությունն.

«Քննարկեմ ենք ասդին ժամանակս զերեք ամբողջությամբ գրավված եղավ եկեղեցական հանդիսություններով, ժողովներով և տեսակցություններով, և շատ քիչ ժամանակ ունեցած եմ միտքես ի մի ամփոփելու և լրիվ ծրագիր մը ներկայացնելու Ձեզի, սակայն պիտի փորձեմ ուրվագծել այսպիսի ծրագիր մը: Կհուսեմ, որ Գերագույն Հոգևոր Խորհուրդի հետ ավելի լրիվ ծրագիր մը կմշակենք»:

Վեհափառ Հայրապետը թվեց իր ծրագրերը, որոնք կարելի է ամփոփել հետևյալ կետերի շուրջ.

1. Գեթ տարին անգամ մը գումարել եպիսկոպոսական ժողով, զբաղելու համար կրոնա-եկեղեցական և բարենորոգչական ստիպողական հարցերով:

2. Գեթ 4-կամ 5 տարին անգամ մը գումարել Ազգային-եկեղեցական ժողով: «Ի վիճակի եմ հայտարարելու,— ասաց Վեհափառ,— որ Հայրենի պետությունը պիտի տա բոլոր դյուրությունները պատգամավորներուն՝ երթևեկի համար»:

3. Մայր Աթոռ պետք ունի վերակազմության՝ տնտեսական, վարչական և հոգևոր մարզերու մեջ: Ֆինանսական վերակազմությունը արդեն իսկ սկսած է: Կազմված է դիվանատուն և նշանակված է բարեխիղճ պաշտոնյա մը ֆինանսական գործերու համար: Հոգևոր տեսակետեն ընկիւթ բան շատ կա. պետք է ստեղծել վաճառական կազմակերպության բոլոր պայմանները, ստեղծել տիպար միաբանություն մը տղոքի և աշխատանքի սկզբունքներու վրա, տոգորված հնազանդության, ազատության և ժուժկայության կանոններով: Այս նպատակներու իրագործման համար ծրագրած ենք աշխատակիցներ հրավիրել արտասահմանեն: Տպավորությունս այն է, որ Հայրենի բարեխնամ կառավարությունը սիրով պիտի տա հարկ եղած դյուրությունները:

4. Մայր Տաճարի հատակը մարմարապատել և զայն օծելու հոր Ավագ Սեդակունի մը:— Այս կապակցությամբ Վեհափառը վստահություն հայտնեց, որ Հայաստանի Պատմական հուշարձանների պահպանության կոմիտեն և հարտարապետներ պիտի աջակցեն այս նպատակի իրագործմանը:

5. Ս. Էջմիածնի Հոգևոր ճեմարանը դնել ավելի լուրջ հիմքերու վրա, պատրաստելու համար իր կոչումին ավելի գիտակից հոգևորականություն: Ուրախ ենք նշելու, որ ճեմարանը արդեն իսկ կարևոր հաստատություն մը դարձած է, ունի մասնագետ դասավանդողներ: Մեր նպատակն է դարձնել լավը՝ լավագույն: Մեր արտասահմանի հոգևորականները, կիսսանձ, որ Մեզի համար քանկագին օժանդակներ պիտի ըլլան նաև այս մարզին մեջ:

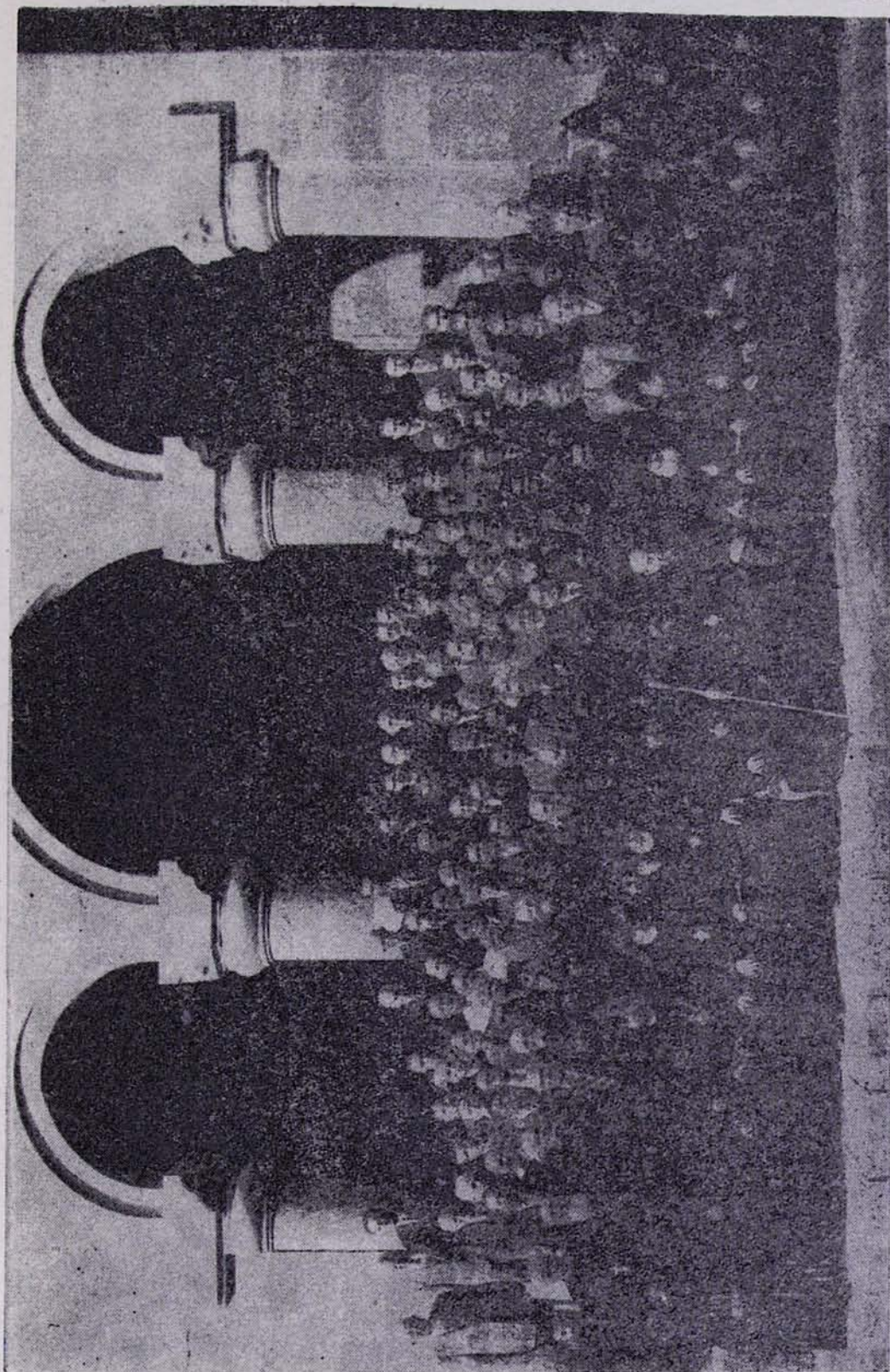

ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԸ ՇՆՈՐՀԱՎՈՐՈՒՄ ԵՆ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ

6. «Էջմիածին» ամսաթերթը կծառայի իր նպատակին, կտանի Մայր Աթոռի օրհնությունները, Ս. Էջմիածնի շինարար և հայրենասիրական խոսքերը քե՛ս՝ միութենական Մեր ժողովուրդին և քե՛ս՝ արտասահմանի Մեր հոտին: Ամսաթերթը լավագույն պայմաններու մեջ լույս կտեսնեն և կրավարան մեր պահանջները:

7. Մայր Աթոռը անհրաժեշտաբար պետք ունի տպարանի: Երջանիկ եմ այն խոստումով, որ ամերիկահայ պատգամավորությունը տվալ՝ օծուել Մայր Աթոռը տպարանական լրիվ սարվածով: Կսպասեմ այն երջանիկ օրվան, երբ «Էջմիածին» ամսաթերթի առաջին քիվը լույս պիտի տեսնեն հոր տպարանեն: Պիտի ընդարձակենք մեր տպագրական աշխատանքները, եկեղեցական և մշակութային գրքերու հրատարակությամբ:

8. Մեր ծրագիրն է Մայր Աթոռի կողքին կազմել տեսակ մը հոգևոր կանառ, բաղկացյալ լուրջ գիտնականներին, մեր եկեղեցական մատենագրության հրատարակություններու կապակցությամբ: Այս գաղափարը կկարողի լուրջ մշակման:

ԱԳԱՑԻՆ-ԵԿԵՂԵՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ՊԱՏԱՄԱՂՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ (7 ՀՈՏԵՄԲԵՐ 1955 Ք.)

9. Պիտի ունենաճք մեր ուրույն եկեղեցական Սահմանադրությունը: Որոշումը, որ Ազգային-եկեղեցական ժողովը տվավ, լավագույնն էր, այսինքն Գերագույն Հոգևոր Խորհուրդի և Եպիսկոպոսական ժողովի ֆենարկությունեն վերջ ներկայացնել Ազգային-եկեղեցական ժողովին մեր նոր Սահմանադրությունը: Հիները, թե՛ Պոլսենիան և թե՛ Ազգային Սահմանադրությունը ազգային ինֆնուրույն եկեղեցիի մը Սահմանադրությունեն-րը չէին: Մեր նպատակն է ազատ պայմաններու տակ ունենալ մեր ինֆնավար եկեղեցիի համար նոր Սահմանադրություն:

10. Մեր հարաբերությունը մեր Հայրենի պետական իշխանության հետ պիտի ըլլա ավելի քան բնականոն և բարվոք: Մենք հավատացած ենք, որ որքան մենք, նույնքան մեր Պետական իշխանությունը կցանկա Մայր Աթոռը տեսնել վերստին իր պատմական մեծ առաքելության մեջ:

11. Մեր հարաբերությունը մեր մյուս նվիրապետական Աթոռներու և թեմերու հետ պիտի ըլլա սիրո, ի Քրիստոս միության խորունկ սկզբունֆի վրա: Մայր Աթոռի և մյուս աթոռներու ու թեմերու հարաբերությունեն-րը պետք չէ ըլլան դիվանագիտական, այլ՝ պարզ, անկեղծ և եղբայրական սիրո մթնոլորտի մը մեջ: Կակնարկեմ հատկապես Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսության, որուն շուրջ որոշ դժվարություններ կստեղծվին: Ես կուզեմ հավատալ, որ Հայաստանյայց եկեղեցվո պարտաճանաչ և գիտակից պաշտոնյաներ պիտի շառաջնորդվին կողմնակի նպատակներով, այլ՝ Հայաստանյայց եկեղեցվո միության գերագույն և սրբազան սկզբունքը ամեն նկատառումն վեր պիտի դասեն: Դժվարություն ծագելու պարագային իսկ ես բացարձակ վստահություն ունիմ մեր հավատացյալ ժողովուրդի առողջ բնագոյի վրա, որով նշմարիտ ճանապարհի մեջ պիտի մնա միշտ: Սիրո, համերաշխության և եղբայրական ողջույն ունիմ Մեծի Տանն Կիլիկիո Աթոռին, միաբանության և ամբողջ ժողովուրդին, Ս. Երուսաղեմի և Կոստանդնուպոլսո Պատրիարքությանց, մեր բոլոր թեմերուն և համայն հավատացյալ հայ ժողովուրդին:

12. Նյութական օժանդակությունները և խոստումները, որոնք այս առթիվ եղան, պայծառ պիտի պահեն Մայր Աթոռը իր բոլոր հաստատություններով: Ամերիկահայ պատգամավորներու և Տ. Դերենիկ Եպիսկոպոսի կատարած խոստումներեն գատ, Պ. Սարգիս Քյուրֆեյան (Լոնդոնեն) ևս խոստացած է մեղվաբուծարանի մը հաստատման մեկե-նասն ըլլալ ի Դեղարդ: Շնորհակալություն բոլորին: Վստահ ենք, որ պիտի գտնվին ուրիշ պատվական անձնավորություններ ևս, որոնք պիտի ուզեն շինարար աշխատանք կատարել Մայր Աթոռեն ներս և նպաստել իրենց նյութական նվերներով անոր վերելին և պայծառությանը»:

Վեհափառը իր խոսքերը վերջացուց հետևյալ նշումներով.

«Քանի մը օրեն պիտի մեկնիք այստեղեն. վստահ եմ, որ մեր բաժա-նումը պիտի ըլլա իրապես բաժանում: Այստեղ գալով, Դուք Ձեր զգացում-ներով և հոգիով կապվեցաք Հայրենիքին: Մենք բոլորս կմնանք հոգևոր մեկ և նույն միության մեջ: Կմաղթեմ, որ մեր միությունը և սերը ավելի խորանա և մենք դառնանք իրապես մեկ հոտ և մեկ հովիվ: Խոսվեցավ հայրենադարձի մասին: Ձեմ կրնար ավելի հայտարարություն ընել այս ուղղությամբ: Ես այս հարցին մեջ այն համոզումն ունիմ, որ հայրենադարձը փակված հարց մը չէ: Բայց ես այս առթիվ պիտի ուզեի ակնարկել ուրիշ հայրենադարձի մը. այդ մեր հոգեկան հայրենադարձն է, այսինքն համայն հայ ժողովուրդին հոգիով կապվիլը Մայր Աթոռին և Մայր Հողին»:

Ապա վեհափառը իր գնահատանքը հայտնեց ժողովի նախագահության, ատենապետներին և քարտուղարության՝ իրենց աշխատանքների համար, ինչպես նաև բոլոր ժողովականներին, որոնք միասնաբար և եղբայրորեն խորհեցին և ծրագրեցին, որպեսզի ստեղծվեն պայմաններ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հետագա աշխատանքների համար։ Մաղթեց բոլորին բարի ճանապարհ։ «Տարե՛ք,— ասաց վեհափառը,— Մեր հայրական սիրո ողջույնները և օրհնությունները Մեր համայն սիրեցյալ ժողովուրդին»։

Վեհափառ Հայրապետի աղոթքով և օրհնությամբ վերջ գտավ Ազգային-եկեղեցական ժողովի չորրորդ և վերջին նիստը։ Հավարտ ժողովի պատգամավորները խմբովին լուսանկարվեցին ճեմարանի դահլիճի առջև։

ԱԶԳԱՅԻՆ-ԵԿԵԴԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԴԻՎԱՆ

Նախագահ՝

ԿԱՌՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՅ ՎԱԶԳԵՆ Ա.

Նախագահություն՝

1. ՎԱՀԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԿՈՍՏԱՆՅԱՆ
2. ՄԱՄԲՐԵ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ
3. ՄԱՄԲՐԵ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱԼՅԱՅԱՆ

Ատենապետներ՝

1. ՎԱՐԴԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ
2. ՍԻՈՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ
3. ԱՎԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿՅԱՆ
4. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐՅԱՆ
5. ՍԱՐԳԻՍ ՔՅՈՒՐԲՃՅԱՆ
6. ՀՐԱՆՏ ՆԱՍԻՊՅԱՆ

Քարտուղարություն՝

1. ՇՆՈՐՀՔ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱԼՍՏՅԱՆ
2. ՀԱՅԿ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ
3. ՍՄԲԱՏ ԴՈՎԼԻՍԹՅԱՆ

